



DUYGU DÖLEK

## GECE KARŞILAŞMALARI: BANU BİRECİKLİGİL

Banu Birecikligil'in "Gece Karşılaşması" başlıklı sergisi 19 Kasım – 19 Aralık 2009 tarihleri arasında x-ist'te gerçekleşti.

Gece Karşılaşmaları, Banu Birecikligil'in beşinci kişisel sergisiydi. Daha önceki sergilerinde çocukluk imgeleri, aile fotoğrafları ve gazete haberleri gibi kaynaklardan beslenen görsel unsurları ironik bir düzlemde bir araya getiriyorken, bu sefer dış dünyadan tamamen uzaklaşarak yer ve gök arasında gece yolculuğuna çıkmış Birecikligil.

Bu sergide de çocukluk imgelerinden, daha düzgün ifade edilecek olursa çocukların aşına olduğu imgelerden pek uzaklaşılmamış. Çünkü bu sözü geçen imgeler, çocukların kendi hayatlarından değil; masallardan, çizgi filmlerden, çocuk kitaplarından tanıdıkları imgeler. Bu noktada Banu Birecikligil'in aynı zamanda çocuk kitabı illüstrasyonları da yaptığını öğrenmek çok da şaşırtıcı gelmeyecektir.

Ne var ki bu çocuksuluk, yalnızca ilk bakışta elde edilen izlenimde göze çarpar. Resimler detaylı olarak incelendiğinde, onların aslında sevimli çocuk hikayeleri anlatmadığı anlaşılmaktadır. Canavarlar, ejderhalar, uzuvları eksik insan bedenli hayvanlar, hayvan kılığına girmiş insanlar, doğa afetleri gibi konular içeren bu resimler yadırgatıcı, tedirginlik verici ve tekinsiz bir hava taşımaktadır.

Birecikligil, eski bir röportajında, üç yaşındayken ailesiyle Almanya'ya yerleştiğini, on iki yaşında ise Türkiye'ye geri döndüğünü anlatıyor. (Müjde Yazıcı, "Resimlerdeki Çocuk Benim", Radikal, 19.04.2006.) Bu durum kendisinde çocukluk dönemi boyunca iki kültür arasında kalmışlık hissi yaratmış. Oraya gittiğinde bir yabancılaşma yaşamış, nereye ait olduğunu tanımlamaya çalışmış. Olduğu yerden koparılıp başka bir yere konmanın kendisinde çocukluğa dair buruk anılar oluşturduğunu söylüyor. Aidiyet ve yabancılık hissinin kendisini hâlâ takip ettiğini de ekliyor.

Bunu bilmek önemli, çünkü Birecikligil'in resimlerindeki tekinsiz ruh halini daha anlaşılır kılıyor. Bu durumu daha net biçimde açıklayabilmek için, tekinsiz sözcüğünün etimolojik açılımına bakmak gerek. Türkçedeki tekinsiz, tigin-siz'den türetilmiş ve kağansız, lidersiz anlamına geliyor. Sözcüğün bir psikanaliz terimi olarak karşımıza çıkan Almanca karşılığı ise "unheimlich." Sözcüğün kökündeki "heim"; Almancada "ev, yuva" gibi anlamlara sahip. Bu durumda unheimlich sözcüğü de eve dair olmayan, evin dışından gelen bir şeylere işaret ediyor. Tekinsiz derken, huzursuz edici bir yabancılıktan söz ediliyor yani.

Birecikligil'in çocukluğu sırasında yaşadığı bu evinin neresi olduğunu bilememe hali ve yabancılık hissi de, resimlerindeki ruh halini etkiliyor kaçınılmaz bir biçimde. Kendi doğal ortamından koparılmış olması, doğal olana yönelik bir arayışa itiyor sanatçıyı. Dolayısıyla doğallıklarından ötürü hayvanlara duyduğu hayranlık ve doğasından kopan insanlığa ait kaygılar, resimlerinin ana konusunu oluşturuyor. İnsani özellikler atfedilmiş hayvanlar, hayvanlarla olağanın dışında bir ilişki içinde olan insanlar görüyoruz. Hâlbuki biz nesnelere, bu nesnelere nitelikleri ve olaylar arasında duygusal ya da düşünsel düzeyde belirli kalıpların bulunmasını beklediğimiz düzenli bir dünyada yaşamaktayız. Bu beklentilerimiz karşılanmadığı zaman ise durumu yadırgar, korkmaya başlarız. Ancak bu umulmadık, mantıksız ve uygunsuz görüntüler, aynı zamanda da bizi sınırları belirlenmiş düzenli dünyamızdaki mantıksızlıkları da düşünmeye iter. Elbise giymiş ve yavrusunun elinden tutmuş hayvanlarla, hayvan kostümleri içinde ormanda dolaşan insanlar; bizi doğal olanla doğal olmayanın ne olduğunu sorgulamaya yöneltir. Sergide bizi ilk karşılayan, açık havada bir kanepede uzanmış, uyumaya çalışan genç bir kadın görüntüsüdür. Bunu bir otoportre olarak yorumlayabiliriz. Diğer tüm resimlerde de kahraman hep bir kız çocuğudur. Buradan yola çıkarak bu kız çocuğunun da sanatçının kendisini temsil ettiği, amacı "yıldızlara ulaşmak" olan



bu gece yolculuklarının da birer rüya anlatısı olduğu anlamını çıkarabiliriz. Sanatçı bilinçdışında yer etmiş, ancak rüyasında karşısına çıkan iç dünyanın ilkel imgelerinin peşinden gittiğini kendisi söylüyor. Kendi fantastik iç dünyasında karşılaştığı yabancı varlıkların kimiyle işbirliği içinde olsa da, bir yandan da temkini elden bırakmıyor. Bu yabancı varlıkların tehlikeli görünen diğerlerini de terbiye edip kendi güçlerini açığa çıkarıyor ve onlarla da bir denge sağlamayı başarıyor. Varlıklarla teması ve etkileşimi, onlarla özdeki ortaklığını ve farklılığını anlamak üzere sorduğu soruları beraberin-



**Banu Birecikligil, Yıldızlara Ulaşmak, t.ü.y., 200 x 155cm., 2009**



**Banu Birecikligil, İşbirlikçiler, t.ü.y., 100 x 125 cm., 2009**

de getirirken, verdiği cevaplar kendini başka bir düzeyde keşfetme sürecine dönüşüyor.

Rüya analizi yaparken kullanılan yöntemlerden biri şudur: kişi gördüğü rüyayı, aklına gelen ilk sözcüklerle yazar. Daha sonra yazdığı yazıda herhangi bir değişiklik ya da düzeltme yapmadan metin incelenmeye başlanır. Düzeltme yapılmasına izin verilmez, çünkü sözcüklerin ilk kullanıldıkları biçimi önemlidir burada. Bu etkiyi kaybetmemek için, başucunda defter bulundurup, uyanır uyanmaz rüyanın notunu alanlar da vardır. Bu anlamda sergiyi bir rüyalar toplamı olarak düşünecek olursak, eskizlerin de sergiye dâhil edilmiş olması oldukça anlamlıdır. Resimlere konu edilen şeylerin, zihinden ilk çıktıkları haliyle karşımıza çıkmaları sağlanmıştır böylece. Onları süslenmemiş, inceltilmemiş, üzerinde fazla düşünülmemiş en temel halleriyle görebiliriz bu sayede.

Banu Birecikligil'in resimleri kesin ve tek bir biçimde yorumlanabilecek başı ve sonu belli hikâye ya da mesajlar taşımazlar. Dolayısıyla da oldukça öznel biçimde yorumlanır ve spekülasyona açık olurlar. Herkes kendi gördüğü nesnelere tek tek, istediği gibi yorumlar. Rüya tabirlerinde ya da kahve falında olduğu gibi, her nesne farklı bir şeye yorumlanmaya açıktır. Bunun nasıl yapılacağı ise çeşitli etkenlere bağlıdır. Kişinin o anki ruh hali de etkilidir, vermeye çalıştığı mesaj da, karşısındakini ne yönde etkilemeye çalışıyor olduğu da. En önemlisi de karşısındakini ne kadar tanıyor olduğudur. Tıpkı bu sergideki resimlerin, serginin ismini bilmeden, basın bültenini okumadan, sanatçının önceki çalışmalarını incelemeyen ve hakkında daha önce yazılmış olan şeylere göz gezdirmeden yorumlandığı takdirde, bambaşka sonuçların ortaya çıkacak olduğu gibi. ●



**Banu Birecikligil, Cennet ve Dünya Arasında, t.ü.y., 155 x 200 cm., 2009**